

Slavtenski dom

Štev. 46

V Ljubljani, 25. februarja 1936

Leto 1.

Edenov odgovor na italij. odkritja o angleških odnosih glede Abesinije: Anglija brez interesa na Abesiniji

London, 25. febr. Na včerajšnji seji poslanske zbornice je zunanji minister Anthony Eden odgovoril na vprašanje poslanca Williama Davisona o objavi angleškega tajnega poročila glede Abesinije, katero so prinesli italijanski listi. V tem svojem odgovoru je zunanji minister potrdil, da je ta dokument resničen, da je taka komisija v resnici obstajala in tudi vršila delo, o katerem poročajo italijanski listi, tako da ni moči trditi, da bi bilo pisanje italijanskih listov v čemerkoli izmišljeno. Kako je prišlo to tajno poročilo v italijanske roke, se še ne ve, pač pa je po vseh znakih treba soditi, da se je to izvršilo po poti preko Pariza. Pri tem gre za veliko indiskretnost višjega uradnika zunanjega ministrstva, katerega bi utegnili privedi v drugačnih razmerah do resnih pretresov v vladi in bi vlada spravila lahko v nevarnost. Nevarna bi pa bila prezgodnja objava zaupnega dokumenta lahko postala tudi za svetovni mir. Zunanje ministrstvo bo storilo vse potrebne korake, da take nedisciplinirane korake v bodoče prepreči.

Angleška politika je odločna

V začetku svojega govora je Eden izjavil, da ni res, da bi ta dokument pričal o omahljivosti

in o neiskrenosti angleške politike, ki je v svoji teoriji drugačna kakor pa v resnici. To ne more biti res, ker so vodila angleške politike vedno ista, kakor je pokazal prav ta primer. Vlada je to komisijo poklicala v življenje januarja 1935, ker je takrat pričelo abesinsko vprašanje aktualno spriti tajne pogodbe med Francijo in Italijo. Da je angleška vlada pripisovala rezultat te komisije važnost, je moči sklepati iz dejstva, da ji je predsedoval stalni podtajnik za kolonije sir John Maffey. Komisija naj bi ugotovila med več znanimi dejstvi tudi to, kako se misli v abesinskem vprašanju orijentirati francoska politika. Zato je lord Eden poročal o delu komisije, ki je že znano iz prejšnjih poročil in o rezultatih, do katerih je komisija prišla. Komisija je svoje delo dokončala v času, ko je postala italijanska aktivnost glede Abesinije že zelo živahna.

Prezgodnji rezultati

Komisija je svoje delo izvršila prenapro, da bi mogla kraljevska vlada spriti številnih važnih svetovnih političnih vprašanj takoj reagirati na njene rezultate. Treba je bilo prej rešiti celo vrsto čisto stvarnih vprašanj, ki so postala nujna v zvezi s silnim italijanskim oboroževanjem na morju, ki

je začelo ogražati angleške interese na Sredozemlju. Zdaj, ko se je položaj razbistril in ko je čisto neizpodbitno ugotovljeno, da z Anglijo v Abesiniji ni drugih interesov, kakor ozemlje okrog Tanskega jezera, bo vlada lahko začela z delom, katero ji bodo narekovali podatki in ugotovitve komisije. Sankcije, zlasti petrolejske sankcije, katere je britanska vlada v Zenevi z vso odločnostjo zagovarjala, so samo ukrep, ki je čisto v duhu ženevske institucije in katerega bi v primeru vojne imela pravico zahtevati vsaka napadena država. Kakor dodaj, tako bo tudi v bodoče vse odločitve angleške vlade v tem vprašanju vodil duh Društva narodov, ker si brez te ustanove trajnega mira na svetu ni moči misliti. Naloga Društva narodov je pomirjenje vseh nasprotij na svetu.

Pesem na DN

Na koncu svojega govora je Eden izjavil, da ne smatra za potrebno, da bi britanska vlada objavila vsebino tega poročila in je slavil Društvo narodov kot eno največjih ustanov človeškega duha. Izrekel se je za organizacijo kolektivne varnosti in za delo v smislu in duhu Društva narodov, naj pride do kakršnihkoli zapletov hoče in med katerimi državami hoče

Katalonska autonomija

Madrid, 25. febr. AA. Havas poroča: Po vseh iz dobro informiranega vira, so se včeraj Companys in ostali člani katalonske vlade razgovarjali o tem, kako bi se katalonski vladni razvrstili pravice, ki so ji bile odvzete z zakonom iz leta 1935. Ta zakon je uvedel v Kataloniji poseben režim. Po ustavi je potrebno, da se mora parlamentu predložiti nov zakon, s katerim se bo ukinil zakon iz leta 1935. Zakonsko besedilo, ki bi takoj zadovoljilo Katalonce, bi bilo: Companys je imenovan za guvernerja Katalonije in za predsednika generalitade. Kot predsednik generalitade si Companys izbere za sodelavce prejšnje člane katalonske vlade, ki so bili odstavljeni in zaprti po dogodkih iz oktobra leta 1934. Nato bi se v parlamentu sprejel zakon, ki bi takoj sprejel katalonski statut.

Franc. kolonije

Pariz, 25. febr. Včeraj je zasedal tako zvani sredozemski odbor pod predsedstvom ministrskega predsednika Alberta Sarrauta. Pri tem posvetu so bili navzoči vsi trije zastopniki francoskih kolonij, Maroka, Alžirja in Sirije. Ugotovili so, da se v vseh teh kolonijah moči širi panarabsko gibanje. Nadalje so govorili o tem, kako bi se dale ojačiti vojaške in vojnomorske zveze med Francijo in njenimi sredozemskimi kolonijami.

Abesinska cesarica gre v Džibuti

Džibuti, 25. febr. bp. Po italijanskih vesteh ob popravljanju negueve vile v Džibutiju je treba v čim krajšem času pričakovati prihoda abesinske cesarice v to mesto. Njen prihod je v zvezi z zdravstvenim stanjem, ker so ji zdravniki poročili, da je daljše bivanje ob morju. Vendar poučeni krogi ne verjamejo tej trditvi, ker je za kakršnokoli zdravljenje v Džibutiju prebuda vročina. Bolj verjetno je, da bo abesinska cesarica imela za vsak primer pripravljeno in urejeno začasno bivališče, če bi se sprilo razvoja dogodkov pokazala resna potreba po izpriznitvi Addis Abebe. Zato bo neguš še pred deževno dobo imela urejeno bivališče v Džibutiju. Zdravje cesarice se zadnje čase ni nič spremenilo in je očitno, da služijo besede o tem samo kot preteveza za velike priprave v neguevem dvorcu v Džibutiju in za

pospešeni prevoz oprave in dragocenosti, ki prihajajo dan za dnem v velikih množinah po železnici iz Addis Abebe v Džibuti.

★

Addis Abeba, 25. febr. Po zadnjih poročilih iz krogov, ki stoji blizu dvora, so spet izbruhnila resna nasprotja med negušem in njegovim sinom Araizom. V sporu, ki je izbruhnil med njima, je neguš baje izrazil namen, da bo odstopil s prestola zaradi slabih odnosov, ki vladajo med njim in med sinom. Prince Araiz je namreč pravi prestolonaslednik po abesinskem nasledstvenem pravu, čeprav ni sin negušev, marveč sin prejšnjega cesarja Lidž Jasuja, ki ga je dal neguš pred nedavnim časom baje zastrupiti. Zato tudi neguš ni določil za nasledstvo prince Araiza, marveč svojega sina, ki pa je po vrstnem redu šele drugi.

Francija proti petrolej. sankcijam

Pariz, 25. febr. o. Italijanski poslanik Cerrutti je včeraj obiskal francoskega zunanjega ministra Flandina, da bi dobil od njega izjavo, kakšno stališče bo Francija zavzela glede prepovedi petrolejskega uvoza v Italijo na sestanku ženevskega odbora. V zvezi s tem obiskom določajo francoski listi iz zanesljivih virov, da bo Francija hodila v zadevi sankcij čisto svojo pot, pa naj sklenejo v Zenevi kar že hočejo. Francija se ne bo pridružila nobeni inicijativi in nobenemu

Iz Belgrada

Belgrad, 25. febr. m. Davi je prispela semkaj deputacija slovenskih tiskarnarjev, knjigarnarjev, grafičnih delavcev in ostalih kulturnih in gospodarskih ustanov. Znova je intervenirala na vseh merodajnih mestih, da bi se zakon o učbenikih iz leta 1929, s katerim se uvaja monopolizacija šolskih knjig, izpremenil.

Tudi Belgrad proti monopolizaciji

Belgrad, 25. febr. m. Proti monopolizaciji šolskih knjig v ljudskih in srednjih šolah so sedaj vstali tudi belgradski tiskarnarji in knjigarnarji. Tako sta danes Združenje tiskarskih podjetij in organizacija knjigarnarjev objavili v »Politiki« svoj odgovor na sobotno izjavo prosvetnega ministra Dobrovičja Stoševića glede učbenikov. Obe organizaciji se ostro izražata proti monopolizaciji.

Opozicija o skupščini

Belgrada, 25. febr. m. Na snočnjem sestanku skupščinskih opozicijskih krogov, ki je bil sklican radi enotnega nastopa opozicije v skupščini, ni prišlo do sporazuma, ker so se nekateri klubi izrekli proti taki nesmiselni obstrukciji, kakor jo uganjajo poslanci iz Jevtičeve najožje okolice.

Dr. Hodža odhaja

Belgrad, 25. febr. m. Snoči je zapustil našo državo predsednik češkoslovaške vlade in zunanji minister dr. Milan Hodža. Tekom dopoldneva je dr. Hodža obiskal skoraj vse kraje, v katerih žive v naši državi Slovaki. Povsod mu je bil prirujen prisrčen in navdušen sprejem.

Pred svojim odhodom je na novosadski železniški postaji izjavil tamkajšnjemu dopisniku »Politike«, da odhaja s polnim zadovoljstvom, kar se tiče političnih razgovorov in z iskreno radostjo, ker je videl Belgrad, njegov razvoj in našo ponosno prestolnico, pa tudi zaradi tega, ker je ob priliki bivanja v Jugoslaviji mogel videti zopet stare prijatelje iz Novega Sada in okolice. Kar se tiče njegovih političnih razgovorov z našim predsednikom vlade dr. Milanom Stojadinovičem, je izjavil:

Politične konverzije s dr. Milan Stojadinovičem imajo nekoliko pozitivnih rezultatov. Ze sedaj lahko povem, da se bo čim prej vršil sestanek Češkoslovaške, Rumunije in Jugoslavije radi preučevanja problema o sodelovanju Podonavja po predlogih, o katerih smo se detajlno sporazumeli tako s predsednikom jugoslovanske vlade dr. Milan Stojadinovičem, kakor tudi z rumunskim zunanjim ministrom Titulescom, s katerim sem vodil tozadevne razgovore v Parizu.

ukrepu, ki bi šel za to, da zresni že itak preveliko mednarodno napetost. Napol službeni krogi podčrtavajo, da je Francija med tistimi državami, ki na svojem ozemlju petrolej proizvajajo in da je njen promet po morju v veliki meri odvisen od prevoza petroleja in bencina. Parlamentarni krogi so prepričani, da bo zaradi tega mišljenja rancoskih uradnih krogov kljub ženevski konferenci in kljub angleškim prizadevanjem ostal položaj Italije glede dobave petroleja tisti, kakor je bil dosedaj. Torej bo Italija lahko še naprej nabavljala petrolej iz dosedanjih virov, iz Južne Amerike, sovjetske Rusije, če ne drugače, pa po posrednikih.

Rim, 25. febr. V zvezi z obiskom italijanskega poslanika pri Flandinu je Suvich danes sprejel francoskega poslanika. Tudi ta obisk je v zvezi z vprašanjem o sankcijah. Suvich in francoski poslanik sta se dogovarjala glede eventualnega složenega nastopa na sestanku sankcijskega odbora, ki bo v Zenevi 2. marca.

Preureditev DN

London, 25. febr. Včerajšnji »Sunday Times« prinaša zanimiv predlog o potrebi preureditve Društva narodov. Društvo narodov po svoji organizaciji, kakršno je danes, ne ustreza več zahtevam sedanega sveta oziroma ne ustreza več zamisli, ki je vodila njegove ustanovitve l. 1918. Kar se tiče mira in organizacije mira na svetu, je Društvo narodov po svoji okorelosti in pa zaradi dejstva, da prevladujejo v njem odločilno interesi velikih držav, za mir prej nevarno kakor pa koristno. S pravnega stališča in tudi s stališča praktične politike je zveza med statutom Društva narodov in med versajsko pogodbo nesmiselna in vsakršno pravo delo ovirajoče. List meni, da je izrinjenje Italije iz vseh današnjih važnih političnih vprašanj v Evropi in na svetu sploh zelo neumestno. Italija kot važna evropska velesila in kot branik proti širjenju komunizma v Evropi takega ravnanja zadržno ni zaslužila. Italijanska odkritja o delu britanske komisije v Abesiniji kažejo vso brezglavost angleške politike, ki je ven-

dar kljub brezpomembnosti angleških interesov v Abesiniji ogromno žrtvovala za oboroževanje v zvezi s tem vprašanjem. Čemu take žrtve, če je pa jasno, da ne gre za življenjske interese. Ker je vlada govorila, da je to delala zaradi določil Zveze narodov, potem je pač treba spremeniti organizacijo in delo Društva narodov.

Pariz, 25. febr. Včeraj je imel ministrski svet francoske vlade daljšo sejo, na kateri je razpravljal o govoru zunanjega ministra Flandina, ki ga bo imel v parlamentu in v njem obravnaval stališče francoske vlade do mednarodne situacije in do razprav o ratifikaciji franeosko-ruskega pakta. Govor ministra Flandina bo obsenejši in bo Flandin o njem podal stališče vlade do obeh problemov. Na isti seji vlade je vojni minister poročal o vojaškem položaju Francije.

Maša pod gladino morja

Rim, 25. febr. Včeraj se je v Tarentu vršila zanimiva služba božja, kakršna nima primere v cerkveni zgodovini. Maša se je namreč vršila v prvi italijanski podmornici, ki so jo včeraj spustili v morje in blagoslovili v italijanski luki Tarentu. V prvih jutranjih urah so se na podmornico vkrcali poleg drugih dostojanstvenikov tarenški nadškof, prefekt, admiral eskadre podmornic, ter zvezni tajnik fašistovske stranke ter številni drugi dostojanstveniki. Nato je podmornica odplula z vso brzino na visoko morje. Ko je prišla tako daleč od obale, da ni bilo več videti kopnega, se je podmornica potopila v globino pod površjem. V tej globini je podmornica počakala ure, ko se vrši v italijanskih garnizijah služba božja. Potem je začel služiti sveto mašo nadškof v asistenci več duhov-

nikov in sicer v prostoru, kjer so shranjeni torpedi, ki je na podmornici največji. V nagovoru, ki ga je skot imel med mašo, se je spominjal junštva vojakov, ki so umirali na morju in taki globini zato, da bi nesli civilizacijo v divje pokrajine. Svoj govor je zaključil z molitvijo za kralja in predsednika vlade ter italijanske mornarje na vseh morjih.

Sveto mašo so po kablu prenašali na površino morja, na torpedovko, ki je čakala v bližini podmornice, od tu pa jo je kratkovalovna postaja prenašala v Tarent, kjer jo je ondodna radiopostaja oddajala dalje. Po vsej Italiji so tej maši prisostvovali neštete množice, ki so dajale z navdušenimi vzkliki duša svojim čuvstvom ob tem tako izrednem in neobičajnem dogodku.

Tekstilne tovarne delajo s polno paro

Kranj, Tržič in Maribor največja delavska središča. 225 tekstilnih podjetij z okoli 13.000 delavci

Medtem ko skoraj vse panoge naše industrije odpuščajo delavstvo, pa ga polno zaposluje naša tekstilna industrija. Pred desetimi leti je znašalo število delavstva v tekstilni obrti in industriji okoli 5000, nato pa je od leta do leta rastlo in je doseglo letos že število 13.000!

Številke, ki nam predložujejo velik razvoj tekstilne industrije v Sloveniji, so kaj zanimive. Koncem l. 1935. je bilo v Sloveniji natančno 12.727 tekstilnih delavcev in delavk. Od teh je bilo 4.404 (38,4%) moških in 8.323 (65,2%) žensk. Tekstilna industrija v Sloveniji je bila pretežno industrija predelovanja bombaža in le vzporedno in v neznatnem obsegu industrija predelovanja volne.

Vseh podjetij tekstilne stroke je bilo koncem l. 1935. 225. Od teh pa je 177 manjših obratov s skoraj obrtnim značajem, le 48 obratov je večjih. V njih pa je zaposlenih 11.434 delavcev ali 90% celotnega števila delavstva. Predilnice, tkalnice in barvarne so vsesok obrati večjega obsega. Obrati, ki se bavijo s pletenjem (trikotaza), so le do polovice večji obrati, da polovice pa so ti obrati skoraj obrtnega značaja.

Po vrsti je obrate težko precizno ločiti, ker so nekateri obrati mešani, tako da poslujejo nekateri oddelki kot predilnice, drugi kot tkalnice, tretji kot apreture in barvarne. Vendar se da reči, da zaposlujejo največ tekstilnih delavcev tkalnice, apreture in barvarne, v katerih je zaposlenih nad 8.300 ali 65% vseh tekstilnih delavcev. V predilnicah ali predilnih oddelkih tkalnice je zaposlenih obenem s pomožnimi močmi, ki spadajo k predilnicam, okrog 1800 delavcev ali 15% celotnega stališča tekstilnega delavstva.

Ostalih 20% ali 2500 delavcev odpade na pletenine (trikotaza), izdelovanje preprog, travkov in čipk. V tej poslednji panogi je zaposlena, kot že omenjeno, polovica delavcev v manjših obratih.

Lokalno je razporejen večji del tekstilne industrije Slovenije pretežno okoli treh večjih središč: Kranja, Tržiča ter Maribora. V mariborskem okrožju je 4.092 tekstilnih delavcev, v okrožju Kranj-Tržič 4367. Skupno odpade na ta dva središča skoraj 70% vseh tekstilnih delavcev v Sloveniji. Manjša središča tekstilne industrije so: Ljubljana, Kočevje, Litija, Celje, St. Pavel v Savinjski dolini, Otiški vrh pri Dravogradu.

Sprito prosperitete tekstilne industrije pa meze tekstilnega delavstva niso v pravem razmerju. Lani je imelo 4825 delavcev (1264 moških, 3560 žensk) mezde pod 3 Din od ure, 8296 delavcev (3561 moških, 4696 žensk) mezde nad 3 Din od ure. Najslabše je plačevala delavstvo pletilna (trikotazna) industrija, kjer je močnejše obratovanje tudi z manjšimi kapitali in kjer je zaradi tega konkurenca med posrednimi obrati zelo huda. Tu je tudi največ primerov, v katerih bi bila oblastna intervencija zaradi zaščite mezd nujno potrebna. V tej kategoriji dosegajo povprečne zavarovane mezde v obratih z najvišjimi mezdami komaj 2,70 Din in padajo v velikem številu obratov do 2 Din. So pa številni primeri, kjer so mezde še nižje, celo le po 85 para od ure!

Tovarne v Mariboru, Tržiču in Litiji imajo uveden v glavni Sumi delavnik. A tudi v Mariboru delajo začasno v tkalnici in apreturi Jugosvine in v predilnici tovarne Zelenka in drug po 10 ur. V Kranju delajo v vseh tovarnah pri produktivnem delu redno nadurno, in to odkar te tovarne obstojajo. Tako delajo v tovarni »Jugoske« v tkalnici po 10 ur. V tovarni »Jugobruna« v tkalnici po 12 ur! V ostalih dveh oddelkih po 9 in 10 ur. V tovarni »Inteksa« delajo v tkalnici po 10 ur. Istotako v tovarnah Sirc, Božič, Ika. Deseturno delo je uvedeno tudi v tkalnici »Metka« v Celju, 9 urno v tkalnici Ornik et Mitrovič na Otiškem vrhu. Iz tega sledi, da delajo skoraj v polovici tekstilnih obratov v Sloveniji trajno nadurno.

Nadurno delo se uvaja le delno na osnovi predpisane tajnega glasovanja. V mnogih obratih sploh ni glasovanja ali pa je glasovanje javno ali pa drugače proti predpisom. Vsi napori za uvedbo osemurnega delavnika se imajo boriti z glavno težkočo, ki je v tem, da ima podjetnik možnost znižati zaslužke pri osemurnem delu pod ekstenstni minimum.

Nadurno delo se opravičuje s tem, da je treba spraviti v sklad produkcijo v raznih delih obrata. Vendar je treba pripomniti, da dokazuje obstojanje 8 urnika v celvi vrsti drugih obratov, da je močnejše organizirati delo smoteno tudi na podlagi 8 urnega delavnika. Ni pa izključeno, da bodo imela podjetja, ki so izvedla svojo organizacijo že od vsega početka na predpostavki 10 urnega delavnika, pri prehodu na 8 urni delavnik gotovo težave in da se bodo zato prizadevanjem za vzpostavitev zakonitega osemurnega delavnika z vso silo upirala. Vendar bo treba ta odpor zlomiti, že glede na brezposelnost, ki se bo pojavila prej ali slej tudi v tekstilni industriji.

Nad fondi, zbranimi iz disciplinskih kazni v tekstilni industriji, se do zadnjega časa ni vršila javna kontrola. V zadnjem času pa so srezka načelstva zahtevala, da se jim predlože seznam disciplinskih kazni, kakor predpisuje to obrtni zakon. Se vedno pa po večini ni zadostne kontrole nad izdatki teh fondov, ki bi se smeli uporabljati po obrtnem zakonu le v podpornih svrhe. Več podjetij ne nalaga pravih disciplinskih kazni, pač pa odreja odbitke od mezd, če je blago slabo izdelano ali pokvarjeno. Taki odbitki so navadno prav znatni. Proti takim odbitkom v načelu ne bi bilo ugovarjati, treba pa je imeti pred očmi, da je v teh primerih podjetje tožnik in sodnik. Zato je treba predvidevati razsodiščno instanco, ki bi razsojala o primernosti takih odbitkov na hiter način, kakor zahteva to obratno poslovanje, a bi zopet ne bilo eno in isto, kakor podjetje.

Ustava britanske zajednice

Britanska vladavina ni osnovana na negacijah. Svobodne ustanove so njena življenjska kri, svobodno sodelovanje njeno orodje. Mir, varnost in napredek so njen smoter. Ogromna mešanica njenih narodov in držav zahteva seveda različne metode pri upravi. Vse oblike tega vladanja so rezultat političnega razvoja, ki se vedno trajajo in še ne bo kmalu končan.

Vso to ogromno Zajednico bi mogli razdeliti na tele politične razrede:

I. Združena kraljevina Velike Britanije in Irske, ki jo sestavljajo Anglija (v ožjem smislu), Škotska, Wales in Severna Irska. Ta skupina ima popolno suverenost na zunaj in na notraj, glede dominionov pa jo utesnjujejo neke priznane konvencije. Severna Irska ima svoj parlament in vlado, ki je v lokalnih zadevah temu odgovorna. Otokje Channel Islands in otok Isle of Man imajo v toliko izjemno stališče, da imajo sicer neodvisno zakonodajno, toda samo na pol neodvisno eksekutivo, ki je podrejena oblasti britanskega parlamenta.

II. Samoupravni dominioni, ki imajo pravico članstva v Zvezi narodov in zatojre nekak mednarodni status. Dasi so de jure podvrženi oblasti britanskega parlamenta, imajo de facto prav tak neodvisen položaj kakor Velika Britanija in imajo tej enako pravico članstva na imperialni konferenci. Med take dominione spadajo Kanada, Avstralija, Nova Zelandija, Južna Amerika in Svobodna irska država.

III. Samoupravni dominion s pravico članstva na imperialni konferenci, toda brez pravice članstva v Zvezi narodov je otok Newfoundland.

IV. Dve samoupravni koloniji s široko, toda neomejeno avtonomijo, in brez pravice udeležbe na imperialni konferenci: Malta in Južna Rodozija.

V. Kronske kolonije ali kolonije, ki nimajo lastne odgovorne vlade, to je kolonije, katere eksekutivno oblast nadzira britanska vlada po državnem tainištvu za kolonije. Legislativa v teh je bodisi povsem neodvisna od eksekutive, kakor n. pr. v Bahamas, Bermuda in Barbados, ki imajo imenovane zgornje in izvoljene spodnje zbornice, navadno pa so bodisi iz nujnosti kakor n. pr. Ceylon, ali pa praviloma podvržene kontroli, ker imajo nekakšno uradno večino ali pa je njihova legislativa v rokah upravitelja samega.

Avstralski zajednici so kot odvisno ozemlje, ki se upravlja po smernicah kronske kolonije, pridružene: Papua in Norfolk Island. Novi Zelandiji Cook Island in Ross Dependency.

VI. Protektorati, ki se upravljajo po smernicah kolonij. Od kolonij se razlikujejo predvsem v tem, da niso priključeni Britanski kroni in da prebivalci na njih niso britanski državljani. Položaj protektorata navadno izključuje aneksijo, kakor hitro je uprava bolj razvita. Osnova so mu zagotovitev protekcije bolj ali manj civiliziranim plemenom in uprava čisto priteguje k sodelovanju plemenske glavarje, zlasti v Nigeriji in Ugandi.

VII. Protežirane države ki imajo svoje določeno predstavništvo. Nekateri, kakor Sarawak, imajo notranjo avtonomijo, druge pa, kakor Zanzibar, upravljajo britanski častniki.

VIII. Indija z Britansko Indijo in Indijskimi državami. Prvo upravlja generalni guverner in njegov eksekutivni svet, ki mu je pridružen od krone, druge pa imajo notranjo avtonomijo v večjem ali manjšem obsegu. Indija kot celota ima pravico članstva pri Zvezi narodov in pravico predstavništva na imperialni konferenci.

Mandatarska ozemlja imajo fakisto britansko upravo, toda politično ne pripadajo Britanski zajednici.

Danski kralj tekmuje v Can nesu s svojo jahto Dania.

dajali. Zadnji lastnik fideikomisa pa je kljub zakoniti prepovedi dvignil svoj del iz fideikomise lastnine in ga potem po tihotapskih poteh prodal v inozemstvo. Zdaj je umetnine iz Albertine moči videti po vseh važnejših zbirkah na svetu. Ta čas so zaradi izginjenja teh kosov Albertino na novo uredili in prodali iz nje tudi vse duplikate, na primer risbe slavnega španskega slikarja Goye. Tudi s tem je zbirka v svoji vrednosti izgubila.

Zdaj se je okoli Albertine začela borba, ki ima svoje vzroke na političnem polju. Take umetniške zbirke pomenijo danes bolj ko kdaj važno postavko v narodnem gospodarstvu kake države, če ne zaradi drugega, zaradi tujstkega prometa in pa zaradi tega, kar lahko služijo pri mednarodnih posojilih za jamstvo. To se je zgodilo n. pr. pri Italiji. Če pa Albertino dobe nazaj Habsburžani — kar se bo nedvomno zgodilo, če se vrnejo na avstrijski prestol — bo to najslavnejše dunajske zbirke in največjega dunajskega umetnostnega bogastva konec. Habsburška dinastija je finančno docela obubožala in si obeta finančne rešitve predvsem od vrnitve umetnostnih zakladov. Kakor so se takoj po vojski našle poti, da so po njih izginili v inozemstvo dragoceni kosi iz Albertine, tako se bodo še dosti lažje našli načini za prodajo zdaj.

Habsburške težnje po Albertini imajo pomembne pomočnike. Glavni med njimi ni nihče drugi, kakor pravni svetnik nadvojvode, ki ima

naslovne pravice do te zbirke. To je sedanjí avstrijski finančni minister dr. Draxler. Habsburžani napenjajo vse sile, da bi dosegli svoj cilj. Tako piše znani nemški umetnostno-zgodovinski strokovnjak dr. Hans Tietze. Vprašanje je samo, če bo spričo vse bolj silovite legitimistične in monarhistične propagande avstrijska vlada mogla dolgo vzdržati pritisk, ki se obrača nanjo zaradi teh dragocenih umetnostnih zbirk. Eden glavnih nagibov te habsburške gonje je, da bi člani bivše dinastije in njihovi prijatelji trgovsko izkoristili dragocene umetniške zaklade po dunajskih galerijah, ki so jih nabrali in naplenili njihovi predniki. Edina pot, da se Albertina v svoji celoti reši, je, da ostane še naprej v državni lasti in da zakon to lastništvo za zmeraj zavaruje.

Da se Habsburžani čisto stvarno bavijo z mislijo o prevzemu te umetnostne zbirke, dokazuje dejstvo, da se že delj časa muči na Dunaju svetovno znani strokovnjak za umetnine, čigar ime in bivanje ne sme priti v javnost. Ta podrobno pregleduje vse bogastvo v Albertini in ima nalog, to zbirko natančno oceniti in že zdaj v inozemstvu dobiti zanjo interese.

Albertina predstavlja s svojimi več sto tisoč originalnimi (Dürerjevimi, Rembrandtovimi itd.) risbami milijardo vrednost. Za milijarde gre pa danes tudi Habsburžanom in ljudem, ki bi to ogromno narodno bogastvo radi Avstriji ohranili.

Habsburžani — nevarnost za kulturno bogastvo Avstrije

Pred nekaj dnevi je ves svetovni tisk poročal, da bo prišla naprodaj glasovita dunajska zbirka inkubul, risb in grafike, ki obsega vse važnejše umetnine na tem umetnostnem področju v tej tako plodoviti dobi. Strokovnjaki so to zbirko smatrali za enega največjih umetnostnih zakladov na svetu. Amerikanski bogataši so si že ves čas po vojni prizadevali, da bi jo kakorkoli dobili v svoje roke. Ta vest je vzbudila veliko prahu po Evropi, zlasti v krogih, ki trgujejo z umetninami. Ti niso mogli verjeti, da bi bila avstrijska vlada tako kratkovidna, da bi mogla tako prodajo dovoliti. Šele zdaj pa se je izvedelo o podrobnih razlogih, ki bi utegnili privedi do prodaje Albertine, kakor se ta zbirka v strokovnjakih krogih imenuje. Prodaja se bo lahko izvršila, če se v Avstrijo povrnejo Habsburžani, o čemer je bilo govora zadnje čase. Drugič se je pa razvedelo, da v Albertini manjka nekaj dragocenih umetnin, o katerih je bil ves svet prepričan, da se še vedno nahajajo v njej.

Albertina ni bila last stare avstrijske dinastije, temveč je bila fideikomis, ki ga je osnoval vojvoda Albert, zet cesarice Marije Terezije. Njegov naslednik nadvojvoda Karol je iz lastnine naredil vezano imetje, kateremu so po smrti lastnika kot nedeljiv in neprodajljiv del dodajali vedno nove umetnine, zaradi česar je vrednost zbirke vedno bolj rasla. Z avstrijskim zakonom iz leta 1920 pa je Albertina postala last avstrijske države in bi jo avstrijska vlada lahko prodala, če bi se ji zdejo. Toda vlada se je javno zavezala, da tega ne bo nikdar storila. Tako je zavezala usta vsem legitimistom, ki so se nad tem zakonom silovito spodtikali.

Toda kljub obljubi, da bo zbirka ostala neokrnjena, vendar niso prešle v državno last umetnine, ki so bile last zloglasnega tešinskega Albrahata Habsburga, ki ga poznamo iz zgodovine kot markiza Gerona. To je bilo nekaj nezasišane, ker iz Albertine v resnici niso nikdar ničesar pro-

Trnjeva pot človekoljuba

Kakor znano, je med afriškimi plemeni zelo razširjena strašna nalezljiva bolezen gobavost. Silna pripeka, splošna nesnaga in pomanjkanje bolnišnic in zdravnikov bolezen še bolj pospešuje. Francoski zdravnik Féron, ki je splošno znan po svojem človekoljubju in nesebičnosti, je ustanovil v Harariju prvo bolnišnico naseljeno za gobavce. Ker je njegovo podjetje zahtevalo velikih denarnih sredstev, je mož potrošil zanje vse svoje premoženje. Po dolgotrajnem trudu in delu je izboljšal marsikateremu nesrečniku telesno stanje ter mu vrnil človeško podobost, kajti ta strašna bolezen človeka grdo popači ter ga za vedno odtuji človeški družbi. Preteklo

leto je dr. Féron zašel v velike denarne težave, kajti od negusa ni dobil nobene druge podpore kakor brezplačen svet za zgraditev svojega zavoda. Težko prizadet se je zdravnik odpravil na Francosko, kjer so mu razni zasebniki obljubili večje denarne prispevke. Obenem se je zavzel zanj tudi kolonialni odsek pri ministrstvu za zunanje zadeve in mu obljubil izdatnejšo podporo pri njegovem humanitarnem podjetju. Kmalu nato pa je izbruhnila vojna in požrtvovalni zdravnik je ostal z započetim delom na cedilu, nesrečni gobavci pa so obsojeni na nadaljnje dolgotrajno hiranje.

Najnovejši abesinski „šlager“ pred sodiščem

Nenavadno popularnost je doživela italijanska pesem »Faccetta nera« (črni obrazek), ki je nastala pod vplivom sedanje italijansko-abesinske vojne. Nepristojno jo ponavljajo gramofoni, saksofoni, žvižgajo jo mladoletni pobalini na cesti in gospodične iz dobrih hiš na svojih stanovanjih, tako da velja v Italiji za nekakšno neoficielno himno. Celo v daljnji Afriki prepevajo priljubljene kitice od pohodov utrjeni bersaljeri in črni Askari.

»Faccetta nera« bi nedvomno dočakala visoko starost in njen komponist bi zaslužil težke vsote, če je ne bi bila pred kratkim doletela usodna neizgoda. Neprizadovoljstvo sta se namreč pojavila pred sodiščem italijanska komponista Caccini in Raimondi in

vložila zoper avtorja popularne pesmice tožbo zaradi plagiatstva. Komponista trdovratno trdita, da je ves motiv te kompozicije povzel po neki njuni skladbi. Kakor vse okoliščine kažejo, bo avtor »Faccette nere« pravdo izgubil. Sodišče je do razglasiitve sodnega sklepa odredilo zaplenitev vse naklade in prepovedalo javno igranje tega dela. Tožitelja bosta baje zahtevala od plagiatorja velikansko odškodnino.

Ta sodni proces pa je popularnost pesmi še povečal in brez ozira na sklep sodišča odmeva »Črni obrazek« od jutra do večera po italijanskih ulicah.

Žalost očeta in vsega naroda: v Dubli nu so pokopali De Valerovega sina.

Mrtvi in dva živa

Dvignil je pogled. »Nikogar, odkar je Quisthus mrtev.«

»Vidva sta si torej bila zelo dobra prijatelja?«

»Da.«

Inšpektor je znova umolknil in se zamislil, pri tem ga je gledal iz oči v oči. »No,« je rekel, »potem vas nimam več kaj vprašati. Dobro je.«

Berger se je dvignil obotavljajoče se in ga nezaupljivo pogledal. Za trenotek mu je bilo težko pomisliti na to, da je končano. Tedaj je rekel inšpektor: »Tega si ne smete jemati k srcu. Nikdo ne bo zvedel. Pa tudi nič ne pomeni. Mi moramo vzeti vse možnosti v obzir, pametne in nespametne. To morate razumeti.«

Na to Berger ni vedel, kaj bi odgovoril. Nemo je pozdravil in šel.

Sele, ko je bil spet zunaj, sam in v jarki dnevni svetlobi, je zatrepetal v polni in obupno neizprosni razdraženosti. Toliko da ni zakričal od upora in strahu. Za tatu so ga imeli. Za roparja. Ali pa so vsaj mislili, da je to mogoče.

Samo da nikdo ne izve, je mislil nervozno; vročično neugodje ga je prevzelo. Predvsem Helena ne sme zvedeti. Saj je že itak vsa iz sebe, zato bi tega ne mogla razumeti.

Zdaj se je treba zbrati. Predvsem mora v urad, kakor da se nič ni zgodilo. Pa saj ga ne bodo upali izpraševati, četudi so marsikaj čuli zvoniti. Le vprašujoče ga bodo gledali, toda s tem se bo moral sprijazniti. To je

pač kazen za to, ker nikogar ni prosil dovoljenja, če sme ostati pri življenju.

Tako je, je mislil. Hudodelec se jim zdim. Alj vsaj človek, ki nanj lahko s prezirom gledajo.

V tem trenutku je moral pomisliti na Quisthusa, ustavil se je in se zamislil v drugo možnost. Ali bi zamenjal? se je vprašal. Odbijajoče je stresel z glavo. Ko bi Quisthus lahko vse vedel in zatem mogel izbirati, ali bi zamenjal z menoj? Brez premisleka je lahko odgovoril: Da, on bi napravil tako, kajti jaz vsaj živim. Stojim tukaj na cesti. Živim, živim to edino svoje življenje. On pa ne sme nikdar več nazaj.

In ko je šel dalje, je prišlo znova nad njega, temno, nemirno čustveno sramu: Tako je torej človeku, ki ga po nedolžnem obdolžijo. Tako je onemu, ki ga ljudje zaznamujejo.

Neka otrpla, srepa trdota se je zgostila v njem. Ko je šel dalje po ulici, ni nič opazil življenja, ki je kipele krog njega. Čutil je le svoje lastno življenje v notrini, čutil ga je kot bolečino, kot eno samo rano, ki je kljub vsemu navsezadnje utripajoča, živa milost.

V uradu ni bilo nič novega. Vse je bilo enako mračno, temno, vsakdanje in neizprosno. Človek ne bi nikdar mislil, da se je v teh prostorih odigrala katastrofa.

Ko je moral prevzeti službo in zamenjati svojega namestnika, mu je zakimal z glavo, rahlo in komaj opazno. Isti hip je prišla stranka in za njo druga.

Ko pa je tako sedel pri svojem delu, mehanično, kakor da bi ne bil navzoč, se je njegova upornost znova razžrla v divjo, obupno samooobrambo. Sovraštvo, ki sebe samo brani, samo sebe použiva in biča, ker se ne more obrniti proti nikomur določenemu.

Ne, ne, je nabijalo v njem. Ne izdržim več. Vse bom vrgel od sebe in šel.

Toda takoj je vedel, da je to nemogoče, in je ostal. Vendar se je kmalu zatem dvignil. In samega sebe je slišal, kako je s trdim in suhim glasom dejal svojemu predstojniku, ki je sedel v sosednjem oddelku: »Popazite, prosim, na moje okno. Skočil bom malo k ravnatelju!«

Odšel je, ne da bi počakal odgovora, in imel pri tem občutek, da je popolnoma drugačen. Da je nekdo, ki nastopa le v svojem imenu.

Poštni ravnatelj je s svojim vprašujočim pogledom naletel na prav tako vprašujoč in smrtnobled obraz.

»Ali veste, gospod ravnatelj, da me je policija hotela obdolžiti udeležbe na hudodelstvu?«

Ravnatelj je v zadregi povslel pogled: »Da,« je odgovoril počasi.

»Ali ve še kdo drug za to?«

»Nikdo. In tudi ne bo zvedel.«

Berger je pogledal v njegov nagnjen obraz. »Ali verjamete v to, gospod ravnatelj?«

Nastal je kratek premolk. Potem se je ta zravnal. »Ne,« je odgovoril mirno in določno.

Boječe sta se spogledala. To je trajalo minuto. Nato se je Berger obrnil in odšel.

Šel je mimo poštnega inšpektorja in blagajne v umivalnico. Tam se je brez moči naslonil na steno, kratko zaihtel in se zrušil.

4.

V sredo ob pol dveh so pokopali Quisthusa. Pogrebnikov je bilo mnogo. Še več pa je bilo gledalcev. V neštevilnih in gostih skupinah so stali od pokopaliških vrat do kapele. Tisti, ki niso našli prostora ob poti, so mandrali kar po grobovih. Največ je bilo žensk.